

Słowo wstępne / Foreword

W roku 2018 obchodziliśmy złoty jubileusz 50-lecia pracy naukowej Pana Profesora Stanisława Grabiasa. W związku z tym wydarzeniem w dniach 27–28 stycznia 2018 r. w Lublinie odbyła się konferencja naukowa zorganizowana przez studenckie Naukowe Koło Logopedów i Audiologów UMCS, przy współudziale Polskiego Towarzystwa Logopedycznego. W tej konferencji uczestniczyli uczniowie i przyjaciele Jubilata z macierzystej Uczelni, w której przez blisko ćwierć wieku kierował Zakładem Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego, a także najznamienitsi przedstawiciele środowiska naukowego logopedów z całej Polski, z którymi przez lata współpracował, kreując rozwój logopedii.

Atmosfera w czasie tej konferencji była niezwykła. Z pewnością wzruszające wspomnienia pięknych słów i serdecznych gestów pozostaną w pamięci nie tylko Jubilata, ale też Gości przybyłych do Lublina z Gdańska, Katowic, Kielc, Krakowa, Siedlec, Szczecina, Warszawy i wielu innych mniejszych miejscowości, a najmocniej pewnie w sercach samych organizatorów – studentów, którzy swemu Profesorowi z okazji Jubileuszu pracy naukowej przygotowali niespodziankę, organizując tę naukową ucztę.

Drugi zeszyt 47 tomu „Logopedii” ma charakter okolicznościowy – powstał w związku z Jubileuszem Pana Profesora Stanisława Grabiasa. Jest szczególny, gdyż zawiera opracowanie naukowego dorobku Jubilata, a także prace Jego uczniów i przyjaciół, którzy swe teksty pragnęli Szanownemu Jubilatowi zadeedykować. Książek, którymi środowisko naukowe czciło wcześniejsze jubileusze Pana Profesora Grabiasa, powstało kilka¹, mieliśmy też przyjemność uczestni-

¹ Z okazji 65. rocznicy urodzin uczniowie Pana Profesora Grabiasa wydali drugi tom serii „Mowa. Teoria – Praktyka”, zatytułowany *Język, interakcja, zaburzenia mowy. Metodologia badań* (red. T. Woźniak, A. Domagała, Wydawnictwo UMCS, 2007). Jubileusz 70. urodzin uświetniły trzy tomy zadeedykowane Panu Profesorowi Grabiasowi, które wydane zostały w różnych ośrodkach naukowych w Polsce: w UMCS w Lublinie – macierzystej uczelni Profesora – ukazała się książka jubileuszowa pt. *Język – Człowiek – Społeczeństwo* (red. J. Panasiuk, T. Woźniak, Wydawnictwo UMCS, 2013), w Krakowie w Uniwersytecie Pedagogicznym osobny tom pt. *Interakcyjne uwarunkowania rozwoju i zaburzeń mowy* (red. M. Michalik, A. Siudak, H. Pawłowska-Jaroń) w ramach

czyć we wcześniejszej konferencji jubileuszowej zorganizowanej na cześć Pana Profesora². To były piękne i wzruszające wydarzenia. Jednak ostatnia konferencja i będący jej owocem okolicznościowy tom „Logopedii” mają charakter wyjątkowy, gdyż tematyka wygłoszonych referatów i przygotowanych do druku artykułów to nie tylko zbiór autorskich koncepcji poszczególnych badaczy, lecz również i przede wszystkim emanacja naukowej teorii Jubilata – logopedii Grabiasowej.

Większa część artykułów zamieszczonych w tym okazałym tomie powstała na podstawie referatów, które były wygłoszone w trakcie konferencji jubileuszowej, ale znalazły się w nim także inne, nadesłane teksty – ich Autorzy przygotowali je z myślą o uczczeniu Jubileuszu Profesora. Bogactwo tematyczne tomu, a także najwyższa merytoryczna wartość zamieszczonych w nim prac pokazują, jak szerokie są perspektywy badawcze polskiej logopedii, jak rzetelny jest warsztat badaczy podejmujących problematykę rozwoju i zaburzeń mowy i jak ogromne znaczenie w kształtowaniu tych standardów ma myśl i aktywność naukowa Profesora Stanisława Grabiasa.

Tom otwierają rozprawy naukowe. Znalazły się tu fundamentalne teksty dotyczące istoty języka i znaku językowego oraz wiedzy o języku i zachowaniach językowych w normie i patologii (Kazimierzy Krakowiak, *Język w świetle badań nad komunikowaniem się dzieci z uszkodzeniami słuchu*; Aliny Maciejewskiej, *Semantyka znaku językowego w badaniach i praktyce logopedycznej*; Urszuli Jęczeń, *Sposoby organizacji wiedzy w języku. Przyczynek do diagnozy logopedycznej*; Jolanty Panasiuk, *Neurobiologiczne mechanizmy zachowań emocjonalnych i wolicjonalnych a strategię terapii logopedycznej*; Mirosława Michalika, *Percepcja – rozważania metanaukowe i metalogopedyczne*). Tezy zawarte w tych tekstach dowodzą, jak istotna w opisie zaburzeń mowy, a także projektowaniu procedur diagnostyczno-terapeutycznych w praktyce logopedycznej jest wiedza lingwistyczna i system pojęciowy, który ją organizuje.

Drugą część tomu stanowią wyniki badań eksperymentalnych, które pokazują, jak interdyscyplinarna wiedza o rozmaitych zaburzeniach mowy rozwija się w ciągu lat za sprawą zarówno nowych perspektyw opisu, jak też w związku z wykorzystaniem nowych technologii w badaniach empirycznych (Tomasz Woźniak, *Zaburzenia płynności mowy – stan badań i praktyki logopedycznej na początku XXI wieku*; Anita Lorenc, *Charakterystyka artykulacyjna polskich sylbilantów retrofleksyjnych. Badanie z wykorzystaniem artykulografii elektromagnetycznej*; Lilianna Konopska, *Otologiczne i audiologiczne uwarunkowania*

serii „Nowa Logopedia”, t. 4, Wydawnictwo Columbinum 2013), a w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach wydano specjalny numer czasopisma „Conversatoria Linguistica” (VI, 2012, pod red. A. Maciejewskiej).

² W dniach 6–7 grudnia 2013 roku w Lublinie odbyła się konferencja z okazji Jubileuszu siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Stanisława Grabiasa. Sprawozdanie z tej konferencji autorstwa Marty Wysockiej i Anity Lorenc było opublikowane w „Logopedii” (t. 42, 2013, s. 269–277).

dobrostanu dzieci z desonoryzacją, Ewa Muzyka-Furtak *Zniekształcenia struktury wyrazu spowodowane uszkodzeniami słuchu*; Ewa Boksa i Aneta Poczęta, *Funkcje orofacjalne u dzieci z asymetrią ułożeniową objętych wczesną interwencją terapeutyczną*; Agnieszka Rosa, *Ustalenie wzorców grafomotorycznych u dzieci 3–6,5-letnich w ujęciu badań własnych*). Szeroki zakres problematyki podjętej w tej części tomu dowodzi, że konieczna staje się specjalizacja zawodowa logopedów, którzy podejmują się usprawniania różnych aspektów mowy u dzieci, młodzieży i dorosłych z rozmaitymi dysfunkcjami biologicznymi.

Kolejną część prac stanowią artykuły zestawione w dziale *Problemy diagnozy i terapii logopedycznej*. Dotyczą one klinicznego obrazu zaburzeń wieku rozwojowego i ograniczeń wynikających z tego stanu dla funkcjonowania dziecka w środowisku rodzinnym, przedszkolnym i szkolnym (Olga Przybyła, *Kompetencja narracyjna uczniów z rozwojowymi zaburzeniami koordynacji*; Anna Kruczyńska-Werner, *Rola środowiska rodzinnego i szkolnego w terapii dziecka z zaburzeniami przetwarzania słuchowego*; Aneta Domagała i Urszula Mirecka, *Sprawności grafomotoryczne dzieci realizujących obowiązki rocznego przygotowania przedszkolnego – o potrzebie oceny szerokozakresowej*; Paulina Mistal, *Zależność zaburzeń mowy i osiągnięć szkolnych uczniów klas III szkoły podstawowej*).

Osobną część tego działu stanowią artykuły zawierające praktyczne wskazówki w rozwiązywaniu problemów diagnozy i terapii logopedycznej dzieci, młodzieży i dorosłych z różnymi zaburzeniami mowy (Barbara Winczura, *Zaburzenia współwystępujące z autyzmem – uwarunkowania rozwojowe, symptomy kliniczne i dylematy diagnostyczne*; Wojciech Lipski, *Funkcjonalna diagnoza i terapia autyzmu w oparciu o werbalne zachowania sprawcze*; Zbigniew Tarkowski i Aneta Kiepiela-Koperek, *Wielopostaciowość mutyzmu wybiórczego a jego terapia*; Katarzyna Kaczorowska-Bray i Stanisław Milewski, *Problemy terapeutyczne w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną – budowanie kompetencji językowej, komunikacyjnej i poznawczej*; Aneta Syta, *Techniki muzykoterapii neurologicznej – przegląd i charakterystyka*; Zdzisław Marek Kurkowski i Aleksandra Ptaszkowska-Poręba, *Audiometria fonetyczna i jej zastosowanie w diagnozie osób z zaburzeniami wymowy*, Danuta Pluta-Wojciechowska, *O „czarach i sztukach” podczas wywoływania głosek w przypadku dyslalii obwodowej. Wyniki wstępnych badań efektywności terapii za pomocą SMURF*). Znaleźć tu też można opracowania dotyczące zasad pracy logopedycznej nad doskonaleniem prozodii wypowiedzi w normie i patologii (Barbara Kamińska, *Praca nad tempem mówienia w logopedii artystycznej i medialnej – potrzeby i możliwości*; Marta Wysocka i Magdalena Kwaternikiewicz, *Program terapeutyczny usprawniający ekspresję prozodii mowy*).

W części *Studia przypadków* zamieszczone są prace dokumentujące różne objawy zaburzeń mowy występujące u dorosłych (Ewa Wolańska, *Zaburze-*

*nia funkcji językowych i innych funkcji poznawczych w otępieniu semantycznym; Urszula Mirecka i Emilia Kowal, Komunikowanie się osoby z mózgowym porażeniem dziecięcym w świetle badań longitudinalnych), a także problemy związane z zaburzeniami sensorycznymi i anomaliami anatomicznymi u dzieci (Ewa Niestorowicz *Rysunkowa wizja rzeczywistości w wypowiedziach niewidomego dziecka*; Monika Łuszczuk, *Wpływ skróconego wędzidelka języka na rozwój mowy dziecka. Opis przypadku*).*

Tom zamykają recenzje najnowszych publikacji, których autorzy podejmują problematykę zaburzeń mowy, a także tematy bliskie praktyce logopedycznej. Wśród nich polecane są monografie autorskie i wieloautorskie oraz podręczniki akademickie.

Jestem głęboko przekonana, że lektura okolicznościowego tomu „Logopedii” dostarczy Czytelnikom szczególnych doznań i skłoni do refleksji nad historią rozwoju logopedii w Polsce. Pamiętać należy, że najważniejsze osiągnięcia badań logopedycznych prowadzonych przez polskich badaczy mierzone są wartością artykułów naukowych publikowanych na łamach naszego czasopisma, które ukazuje się od niemal sześćdziesięciu lat. Niezmiernie wysoki prestiż „Logopedii” w środowisku logopedów, a także wśród przedstawicieli innych dyscyplin naukowych jest miarą merytorycznego poziomu publikowanych w niej prac i wynikiem wieloletniej historii czasopisma, sięgającej początków naszej dyscypliny, która w ostatnich latach przeżywa intensywny rozwój. Miłowy krok na drodze rozwoju polskiej logopedii postawił Profesor Stanisław Grabias.

Jolanta Panasiuk